

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اختلالات ربانی و ارتباطی

تألیف:

دیمیتری هارتاس

ترجمہ:

دکتر علی کریمی فیروزجائی،

دکتر محمد حاتمی،

ہادی ہاشمی رزینی

چاپ اول

انتشارات

انجمن اولیا و مربیان

زمستان ۱۳۹۱

شماره ۲۶۰ انتشار:

سرشناسه : هارتاس دیمیتری ۱۹۶۶-م. Hartas, Dimitra

عنوان و نام پدیدآور: اختلالات زبانی و ارتباطی / دیمیتری هارتاس؛

ترجمه علی کریمی فیروزجائی، محمدحاتمی، هادی هاشمی رزینی؛ ویراستار: سارا وحدت زاده.

مشخصات نشر: انتشارات انجمن اولیا و مربیان؛ شماره‌ی انتشار ۲۶۰ چاپ اول: ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ۱۷۸ ص. شابک: ۲-۲۸۷-۴۵۱-۹۶۴-۹۷۸ وضعیت فهرست نویسی: فیپا.

یادداشت: عنوان اصلی: Language and Communication difficulties, c 2005

کتاب نامه: ص ۱۷۱، عنوان دیگر: مشکلات زبانی و ارتباطی: راهنمایی برای معلمان.

موضوع: مشکلات زبانی و ارتباطی: راهنمایی برای معلمان

موضوع: کودکان ناتوان در یادگیری -- انگلستان -- آموزش

موضوع: اختلالات ارتباطی در کودکان -- انگلستان موضوع: زبان پریشی کودکان -- انگلستان

شناسه افزوده: سازمان مدارس غیر دولتی، توسعه مشارکت های مردمی و خانواده وزارت آموزش و پرورش

شناسه افزوده: کریمی فیروزجائی، علی، ۱۳۵۱ مترجم - حاتمی، محمد، ۱۳۳۶ مترجم -

هاثی رزینی، هادی مترجم - رده بندی کنگره: ۶ / ۴۷۰ LC ۱۳۹۱ ۲ ۵ ۸ الف /

رد. نندی، یویو، ۳۷۱ / ۴۱۹ شماره‌ی کتاب شناسی ملی: ۲۹۳۶۱۱۵

شماره‌ی انتشار: ۲۶۰

انتشارات

انجمن اولیا و مربیان

اختلالات زبانی و ارتباطی

تألیف: دیمیتری هارتاس

ترجمه: دکتر علی کریمی فیروزجائی، دکتر محمدحاتمی، هادی هاشمی رزینی

ویراستار: سارا وحدت زاده

آماده سازی: مدیریت آموزش و مشاوره

حروف چینی: مؤسسه فرهنگی نشرآیندگان طراح جلد: محسن حاجی آقایی

امور چاپ و توزیع: اداره امور اجرایی

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۱-۲۰۰۰ جلد شابک: ۲-۲۸۷-۴۵۱-۹۶۴-۹۷۸

چاپ و صحافی: آراین قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

کلیه‌ی حقوق محفوظ است

تهران، خیابان سپهبد قرنی، نبش خیابان سمیه، ساختمان زنده یاد علاقه مندان - طبقه دهم

کد پستی: ۵۸۱۱۱-۱۵۹۹۹- صندوق پستی: ۹۴۴-۱۳۱۴۵ تلفن ۸۲۲۸۴۲۶۶-۸۲۲۸۱۱۱۱

سازمان مدارس غیر دولتی، توسعه مشارکت های مردمی و خانواده

فروشگاه مرکزی: خیابان قدس، ابتدای خیابان طالقانی، شماره‌ی ۳۳۳

تلفن ۸۸۹۵۸۱۷۹ نامبر ۸۸۹۵۸۱۹۰

Web Site: WWW.medu.ir

۶	سخن ناشر
۷	مقدمه
۷	برقراری ارتباط در کلاس درس
۸	کمک به کودکان دچار اختلالات زبانی
۱۰	نقش‌های در حال تغییر درمانگران زبان و گفتار و معلمان
۱۲	زبان در حالت ملی
۱۵	فصل اول: رشد زبان کودکان
۱۷	تعریف قلمرو
۲۱	بررسی رشد زبان
۲۳	چرا ارتباط در کلاس درس مهم است؟
۲۷	کمک به کودک در برقراری ارتباط
۳۳	آنچه لازم است تا ارتباط برقرار کننده‌ی خوبی باشیم
۳۷	همکاری با والدین
۳۹	خلاصه
۴۱	فصل دوم: مشکلات ارتباط و زبان در کودکان
۴۳	ویژگی‌ها و نیازهای زبان
۴۶	تعریف اختلالات ارتباطی و زبانی
۴۸	زبان غیرعادی در بعضی کودکان
۵۱	آسیب زبانی خاص
۵۵	اختلالات زبان و دیگر زمینه‌های نیازمندی

۵۶	اختلالات خاص یادگیری (نارساخوانی، نارسایی کنشی)
۵۹	سندرم آسیب‌گر
۶۰	آسیب‌های شنوایی
۶۴	ارزیابی اختلالات زبانی و ارتباطی
۶۹	خلاصه
۷۱	فصل سوم: مقابله با مشکلات ارتباط و زبان
۷۳	نخستی کار در کلاس
۷۶	تمیز ارجاعی
۷۷	نقش‌بانی کردن
۷۷	مصاحبه ساختگی
۷۸	دو راهی
۷۹	داستان‌گویی
۸۱	زمان دور هم بودن
۸۶	حمایت از مهارت‌های زبانی در کلاس و بیانی
۸۸	فناوری ارتباطات و اطلاعات و حمایت زبان
۶۲	خلاصه
۹۳	فصل چهارم: زبان و رشد اجتماعی و بلوغ عاطفی
۹۵	زبان، تعاملات اجتماعی و بلوغ عاطفی
۹۸	زبان و مشکلات رفتاری، عاطفی و اجتماعی: آیا میان این عوامل رابطه‌ای وجود دارد
۱۰۱	حمایت از سازگاری عاطفی، اجتماعی و رفتاری از طریق زبان
۱۰۳	زمان دور هم بودن
۱۰۷	نقش واسطه‌ای همسالان
۱۱۰	خلاصه

۱۱۳	فصل پنجم: مشکل زبان یا تفاوت زبانی؟
۱۱۵	تنوع زبانی در کلاس درس
۱۱۸	بافت فرهنگی زبان
۱۲۰	حمایت کلاسی
۱۲۷	راهبردهای ویژه‌ی کلاس درس
۱۲۷	زبان کپارچه: واحدهای موضوعی
۱۲۹	رهنمای دسترسی
۱۳۳	تمایز گذاشتن
۱۴۰	خلاصه
	فصل ششم: زبان، دسترسی به برنامه‌ریزی و عملکرد
۱۴۳	تحصیلی
۱۴۵	نقش زبان در یادگیری کودکان
۱۴۹	آواشناسی و خواندن: فهم صداهای زبان
۱۵۳	رساندن و بیان معانی از طریق مکالمه: بسط دادن متن
۱۵۷	کودکان مبتلا به اختلالات خواندن و زبان
۱۵۸	راهبردهای قابل استفاده در کلاس درس برای خواندن و زبان
۱۶۱	آموزش آواهای زبان (آواشناسی)
۱۶۱	کمک به درک مطلب
۱۶۷	پرسش از خود
۱۶۸	صحبت با همسالان
۱۷۰	خلاصه
۱۷۱	منابع (References)

برقراری ارتباط در کلاس درس

در سال‌های اخیر دانش عمومی نسبت به اهمیت زبان و مهارت‌های ارتباطی¹ مؤثر در یادگیری و سازگاری اجتماعی کودکان، افزایش یافته چشمگیری یافته است. معمولاً مشکلات زبانی کودکان قبل از سنین مدرسه ظاهر می‌شود، لذا در گذشته این مشکلات قبل از ورود کودک به مدرسه بررسی می‌شوند. با این حال، متخصصان کم‌کم دریافتند که تأثیر منفی مشکلات زبانی با سال‌های دوران تحصیل کودکان نیز ادامه می‌یابد به طوری که یادگیری، سازگاری، اجتماعی و رشد عاطفی آنان را دچار اختلال می‌کند. این اختلالات نیز به حمایت زبانی کلاس‌محور را بیش از پیش آشکار می‌سازد.

مخاطبی اصلی این کتاب معلمین هستند و هدف از نوشتن این کتاب، کمک به معلمین برای کسب بینش و دانش کافی است تا بتوانند پیچیدگی‌های موجود در زبان ارتباطات کودکان را درک کنند و در عمل، نقش این پیچیدگی‌ها را در یادگیری و رشد اجتماعی و عاطفی کودکان دریابند. کتاب حاضر با آگاهی از کمبود وقت معلمین نوشته شده است. بنابراین، پیشنهاد‌های این کتاب به اندازه‌ی کافی انعطاف‌پذیر هستند تا هم در موقعیت‌های انفرادی و هم در گروه‌های دسته‌جمعی که کودکان

با هم کلاسی هاشان کار می کنند و هم در کلاس هایی که معلم با متخصصان دیگری کار می کند، قابل استفاده باشد. مهمترین مبنای اعتقادی کتاب حاضر این است که مهارت های زبانی و ارتباطی در کارکردهای اجتماعی انسان نقش اساسی دارند، به طوری که یادگیری، سازگاری اجتماعی، بلوغ عاطفی و رشد مهارت های ارتباط با دیگران، همه وابسته به آن هستند. در بیشتر کودکان، زبان بدون هیچ اختلالی رشد می کند. همان طوری که کارمیلوف^۱ و همکاران (۲۰۰۲)، معتقدند، اکثر کودکان از طریق شنیدن زبان جعبه ی دستور زبانی هستند که قادر به ساخت جملات طولانی اند در حالی که از کلمات مناسب استفاده می کنند و ایده های پیچیده های را بیان می دارند. اما گروهی از زبان را به سرعت کودکان عادی یاد نمی گیرند یا یادگیری زبان آن ها، آن گونه ای نیست که در کودکان عادی صورت می گیرد؛ یعنی روش یادگیری و اکتساب آن ها متفاوت است. رشد زبان در این کودکان به طور غیر معمولی و با تأخیر صورت می گیرد که در نتیجه این کودکان را با مشکلات یادگیری مواد درسی و یادگیری و رشد مهارت های اجتماعی روبه رو می سازد.

کمک به کودکان دچار اختلالات زبانی

در گذشته کودکان دارای اختلالات زبانی و ارتباطی^۲ را از کلاس های درس خارج می کردند تا در کلاس های درمانی و جبرانی شرکت دهند تا بتوانند مجموعه ای از مهارت های زبانی را بیاموزند به این امید که این

1 - Kamiloff

2 - Language and Communication

مهارت‌ها به محیط کلاس انتقال پیدا کند و به آنان در یادگیری کمک کند. البته انتقادهای زیادی به این گونه کمک‌رسانی به کودکان وارد شده است. در واقع منتقدین بر این باورند که این روش درمانی و جبرانی غیر مؤثر و ناپیوسته است که در نهایت در انتقال مهارت‌های آموخته شده از طریق کلاس جبرانی به کلاس درس، ما به کودک کمکی نمی‌کند یاری نمی‌دهند؛ برای برقراری ارتباط میان مهارت‌های زبانی آموخته شده و مواد درسی، ایده‌ی چندانی ندارد.

تاکنون مشکلات زبانی و ارتباطی در شرایط یادگیری بررسی می‌شدند. در واقع این مشکلات اولویت‌های درجه‌ی دوم بودند، بدین معنی که کلاس‌های جبرانی و درمانی برای حل مشکل خود زبان نبود، بلکه برای مثال اولویت اول سندرم اسپرگر^۱ یا نارساخوانی^۲ بود. اکثر کودکانی که مشکلات زبانی داشتند به عنوان اولویت اول کلاس‌های جبرانی و درمانی را قبل از ورود به مدرسه دریافت می‌کردند. البته تحقیقات نشان می‌دهد که این کودکان بعد از توقف درمان، دوباره مشکلات زبانی و ارتباطی خود را حتی در بعضی اوقات به سنین بلوغ بروز می‌دهند. بنابراین تشخیص زودهنگام و کمک به این کودکان با کلاس‌های جبرانی و درمانی برای رفع مشکل زبانی آنان ضروری به نظر می‌رسد.

1 - Asperger's Syndrome

2 - Dyslexia

نیاز دانش‌آموزان به رشد مهارت‌های زبان و ارتباط می‌تواند از طریق تفکیک آنان صورت گیرد. اگر چه تفکیک یکی از جنبه‌های برنامه ملی^۱ است، بسیاری از معلمین هنوز معنی دقیق آن را نمی‌دانند. بیشتر معلمین و دیگر دست‌اندرکاران امور آموزشی تفکیک را در واقع تدریس یکسان برنامه به تمامی دانش‌آموزان می‌دانند ولی در عین حال معتقدند روش‌های تدریس باید با نیازها، مهارت‌های قبلی و توانایی دانش‌آموزان مطابقت داشته باشد. گروه دیگری معنی واقعی تفکیک را تدریس جنبه‌های مختلف برنامه، مطابق با نیازهای متنوع دانش‌آموزان می‌دانند که البته تعریف دوم در اصل آموزش فراگیر را شامل نخواهد شد.

نقش‌های در حال تغییر در آنان زبان و گفتار و معلمین

سیاست‌های حاضر در مورد دست‌رسانی و کمک به مشکلات گفتار و زبان، تغییراتی را در نحوه همکاری میان معلمین و درمانگران گفتار و زبان در مدارس ایجاد کرده است. درمانگران گفتار و زبان بیشتر نقش یک مشاور را بازی می‌کنند به طوری که مهارت‌ها، دانش و کمک‌های فنی را به معلمین ارائه می‌دهند، سنکو^۲ یا همکاران کلاسی^۳ در واقع به معلمان در حمایت از دانش‌آموزان در مدارس عادی کمک می‌کنند. در واقع آنان نقش همین درمانگران گفتار و زبان را دارند. درمانگران گفتار و

1 - National Curriculum

2 - Senco

3 - Classroom Assistants

زبان به طور مستقیم با کودکی که دچار مشکلات زبانی است ارتباط برقرار نمی‌کنند، بلکه آنان از طریق معلمان این کمک را به کودکان می‌رسانند.

اخيراً دولت قوانینی را تصویب کرده است تا از این نوع همکاری بین درمانگران گفتار و زبان و معلمان حمایت شود. بسیاری از این قوانین از سازمان‌های خیریه در کمک به کودکان با مشکلات گفتاری و زبانی در مقیاس کشوری حمایت کرده‌اند تا زیربنای حرفه‌ای مشترکی برای آموزش این افراد به وجود آید (لاو^۱ و همکاران، ۲۰۰۱)، که در واقع این امر خود پایه‌ی آموزش مشترک بعد از شروع به کار بین درمانگران گفتار و زبان و معلمان است. هدف آموزش کمک به معلمان در فهم بهتر مبانی درمانی زبان و گفتار است. در همین حال، انتظار می‌رود که این برنامه آگاهی درمانگران گفتار و زبان را از محدودیت‌های برنامه‌ها افزایش دهد و همچنین آنان را از انتظاراتی که از معلمان می‌رود نیز آگاه سازد، به ویژه وقتی با مشکل تدریس به دانش‌آموزانی با نیرهای متنوع روبه‌رو می‌شوند. لاو و همکارانش (۲۰۰۰)، توصیه کرده‌اند که برنامه‌های درسی برای مراحل اولیه‌ی تدریس و واحدهای آموزشی باید به گونه‌ای باشند که معلمان و درمانگران گفتار و زبان را قادر سازد که با هم همکاری کنند. همچنین بنیانگذاری نظامی معتبر از فرصت‌های آموزشی و مهارتی

برای تمامی دست‌اندرکارانی که با کودکان دچار مشکلات گفتاری، زبانی و ارتباطی مواجه هستند، همکاری بین این دو گروه را تسهیل می‌کند.

در چنین شرایطی از معلمین و درمانگران گفتار و زبان انتظار می‌رود که ارتباطات کاری مناسبی با هم داشته باشند؛ برای موفقیت چنین همکاری‌هایی، لازم است که نوع و طبیعت حمایت زبانی مشخص شود و هر دو گروه به اجماع برسند. همچنین در مورد ارتباط دادن آن با محتارهای برنامه‌ای حاضر برای ارتقاء سطح تدریس و یادگیری نیز باید توافقی حاصل شود (هارتاس^۱، ۲۰۰۴). برای مثال وقتی که اطلاعات جدید در حوز بحث و بررسی است و یا در طول مشاوره توصیه‌های کارشناسی ارائه می‌شود، محتوا (اطلاعات و مهارت‌هایی که لازم است آموخته شوند)، روش (چگونگی انتقال اطلاعات)، ترتیب (تدریس کدام مورد و تحت چه شرایطی) و همچنین تمامی جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و زمینه‌ای یادگیری باید در نظر گرفته شود.

زبان در حالت کلی

هدف از نوشتن این کتاب در واقع افزایش سطح آگاهی در مورد نیازهای پیچیده‌ای است که کودکان دچار اختلالات زبانی و ارتباطی دارند و همچنین بحث و بررسی درباره‌ی راهبردهای کلاس درس است که با ساختارها و چارچوب‌های برنامه هماهنگ می‌باشد. بنابراین،

فصل‌های این کتاب به گونه‌ای مرتب شده‌اند که اطلاعات لازم را در مورد رشد زبان و اختلالات زبانی و ارتباطی، همراه با مسائل شناسایی، همزیستی با دیگر نیازها، تأثیر مشکلات زبانی بر یادگیری و رشد اجتماعی، عاطفی و کار در کلاس، ارائه می‌کنند.

در مورد دانش‌آموزان ابتدایی و راهنمایی، اصول عملی، بر استفاده از راهبردهای کلاسی برای برطرف کردن مؤثر احتیاجات آنان تأکید می‌کند. بر این اساس کلید برطرف کردن نیازهای هر کودک، دانش معلم از مهارت‌های هر کودک و توانایی‌های وی و توانایی معلم در ارتباط دادن این دانش با روش‌های کمک برای یادگیری برنامه‌ریزی مربوط است.

مبانی اساسی و کلیدی اصول عملی به ترتیب زیر می‌باشند:

- برطرف کردن نیازهای کودکان در حالت کلی

- تأکید بر کشف دیدگاه‌ها و خواسته‌های کودکان (نظر کودک)

- یادگیری برنامه‌ریزی متعادل و گسترده

- اهمیت شناسایی زودهنگام

- اهمیت درک و فهم وجود عوامل پیچیده در محیط آموزش

با این اصول کلیدی در ذهن، این کتاب در مورد عناوین رشد زبانی و شناسایی، قضاوت و کمک به کودکان دچار اختلال زبانی و ارتباطی به طور جداگانه یا همراه با دیگر نیازها، مرتب شده است. این کتاب همچنین ارتباط بین زبان و رشد اجتماعی و عاطفی را بحث و بررسی

می‌کند و ارتباطی بین مهارت‌های زبانی و یادگیری خواندن و نوشتن ترسیم می‌کند. مؤلف امیدوارم است که این کتاب به شما کمک کند که ارتباطی بین نیازهای زبانی و ارتباطی کودکان و کار در کلاس آنان پیدا کنید و این در حالی خواهد بود که اطلاعاتی در مورد طبیعت اختلالات زبانی، تأثیر آن و همچنین راهنمایی در مورد راهبردهای ترمیمی و درمانی به دست خواهید آورد. همچنین امیدوارم که شما از خواندن این سطر شگفت‌انگیز به نام رشد زبان لذت ببرید.

انتشارات انجمن اولیا و مربیان